

PŘÍSTUPNOSTÍ PROSTŘEDÍ

k využitelnosti pro všechny: s pomocí technických norem

Souhrnná informace z mikrostudie

Technické normy jsou efektivním nástrojem pro zajištění volného pohybu zboží, služeb i osob. Normalizace prokazatelně stimuluje hospodářský růst a inovaci a zejména posiluje konkurenceschopnost České republiky, především pak malých a středních podniků, v rámci Evropské unie i mezinárodně.

Tyto skutečnosti si ale účastníci trhu – výrobci, poskytovatelé služeb, obchod, a ani spotřebitelé – většinou neuvědomují. Kabinet pro standardizaci v úzké spolupráci se Sdružením českých spotřebitelů a s nezbytnou podporou různých subjektů – zejména České agentury pro standardizaci (ČAS), Rady kvality ČR, případně dalších – systematicky zaměřuje na zviditelnění norem v každodenním životě spotřebitelů a funkce trhu obecně. Výstupy ve formě publikací jsou vystaveny [zde](https://konzument.cz/publikace/top-normy.php) (<https://konzument.cz/publikace/top-normy.php>).

Pro rok 2025 schválila Agentura ČAS k tomuto účelu zpracování mikrostudie (situační analýzy) pod titulem **PŘÍSTUPNOSTÍ PROSTŘEDÍ K VYUŽITELNOSTI PRO VŠECHNY: S POMOCÍ TECHNICKÝCH NOREM**.

V tomto souhrnu z mikrostudie se pokoušíme přiblížit ve zkráceném formátu téma **přístupnosti a využitelnosti vystavěného prostředí**, kterému ve studii věnujeme několik desítek stran.

„Design pro všechny“ (univerzální design) představuje přístup k navrhování, vývoji a uvádění na trh běžných výrobků, služeb, systémů a prostředí tak, aby byly přístupné a použitelné pro co nejširší okruh uživatelů. Má zásadní význam pro osoby se zdravotním postižením a starší osoby, aby mohly uplatňovat svá práva a plně se zapojit do společnosti.

Zcela zásadní roli pro zohledňování aspektu přístupnosti v naznačeném smyslu hrají technické normy. Mikrostudie jich jako příklady těch nejdůležitějších uvádí hned několik. Pro zmiňovanou mikrostudii je ale nejzásadnější jedna z nich, a sice **ČSN EN 17210, Přístupnost a využitelnost vystavěného prostředí – Funkční požadavky** z roku 2021 (v dalším jen „ČSN EN 17210“).

Vystavěným prostředím se ve smyslu stavebního zákona rozumí prostředí vytvořené nebo upravené člověkem zahrnující stavby a volná prostranství veřejná i neveřejná. (Pozn.: Pojem „vystavěné“ prostředí se nyní ustálil v souladu s novým stavebním zákonem. V minulosti se používal i výraz „zastavěné“ prostředí.) ČSN EN 17210

je určena nejen pro tvůrce norem, ale i pro výrobce a poskytovatele služeb, tedy pro všechny zainteresované osoby. V souhrnu tato norma specifikuje požadavky a doporučení, které mj. umožňují organizaci navrhovat, vyvíjet a poskytovat výrobky, zboží a služby tak, aby byly přístupné, pochopitelné a použitelné pro nejširší okruh uživatelů, včetně osob se zdravotním postižením.

Alespoň několika slovy se nyní dotkneme legislativního základu a rámce národní stavební legislativy. Jedná se o **stavební zákon** (zákon č. 283/2021 Sb. ze dne 13. července 2021, ve znění zákona č. 152/2023 Sb.), a o prováděcí **vyhlášku č. 146** ze dne 31. května 2024 o **požadavcích na výstavbu** (dále jen vyhláška č. 146). Ta má za cíl řešit mj. základní stavebně-technické požadavky na výstavbu staveb, a proto je pro naši problematiku zásadní. V řadě aspektů se vyhláška č. 146 totiž týká problematiky přístupnosti a bezbariérového užívání zařízení, nicméně jen v základních rysech, a proto zde zůstává velký prostor pro technické normy, a to zejména pro komplexní normu ČSN EN 17210.

A proto se v tomto souhrnu budeme v dalším věnovat již jen informacím z této normy. Připomínáme, že výstupem naší analýzy je zejména, a právě rozvedení struktury a obsahu normy, aby zájemce se pak dokázal rychle orientovat, co v ní může nalézt a co od normy ČSN EN 17210 očekávat. Není to totiž zcela jednoduché, norma má rozsah přesahující 230 stran!

Předmětem ČSN EN 17210 je popis základních minimálních funkčních požadavků a doporučení pro přístupné a bez bariér užívané vystavěné prostředí založené na principech designu pro všechny. To má umožnit spravedlivé a bezpečné užívání širokému spektru uživatelů, včetně osob se zdravotním postižením.

Tyto funkční požadavky a doporučení pro přístupnost a bezbariérové užívání jsou relevantní pro navrhování, výstavbu, renovaci nebo přestavbu a údržbu vystavěného prostředí, včetně venkovních prostorů pro chodce a veřejných prostranství. Jsou formulovány kvalitativně a popisují cíle, jichž má být dosaženo na základě rozmanitosti, kterou představuje široké spektrum uživatelů (cíle ochrany).

V návaznosti na věcnou strukturu ČSN EN 17210 jsme i mikrostudii v části popisu normy rozdělili na dvě věcné oblasti, a sice 1) „**průřezové**“ **aspekty** pro požadavky a doporučení k zajištění přístupnosti vystavěného prostředí a 2) **požadavky pro specifická zařízení** a účely jejich používání.

Takže, jaké že jsou hlavní oblasti pro zajištění „**průřezových**“ **aspektů** pro požadavky a doporučení k zajištění přístupnosti vystavěného prostředí?

Při navrhování, výstavbě a údržbě přístupného vystavěného prostředí je hlavním cílem zajistit, aby bylo přístupné a použitelné pro potenciální uživatele rovným způsobem. Proto je jedním z hlavních aspektů v hledáčku ČSN EN 17210 „**rozmanitost uživatelů**“. Ve vztahu k tomuto naprosto zásadnímu východisku pro zajištění přístupnosti norma zdůrazňuje aspekt lidských schopností a nabízí souhrn klíčových oblastí vystavěného prostředí z pohledu jeho přístupnosti a bezbariérového užívání. **Lidské schopnosti** hlediska navrhování musí zahrnovat smyslové schopnosti, včetně funkcí zraku, sluchu, hmatu, chuti a čichu. Dalšími aspekty jsou funkce imunitního systému, včetně alergií a přecitlivělosti.

Směrové vedení představuje systém, který poskytuje potřebné informace, jež člověku pomáhají projít vystavěným prostředím směrem k určitému cíli. Směrové vedení je spojeno s prvky vystavěného prostředí, které napomáhají orientaci (vědět, kde se v prostředí nacházíte, jaká je vaše poloha a směr) a navigaci (plánování trasy a pohyb po trase a vyhýbání se překážkám na trase). Tato problematika zahrnuje prvky využití vizuálního kontrastu, hmatné informace, akustické informace a zlepšení poslechu, či systém značení včetně využití srozumitelných (mezinárodně akceptovaných) grafických symbolů.

Dalším obecným, resp. průřezovým aspektem přístupnosti vystavěného prostředí je **přístup ve venkovních prostorech**. Tyto prostory musí z hlediska přístupnosti zohlednit mnoho pohledů na věc. Týkají se přístupných tras, městského mobiliáře, přechodů pro chodce, náměstí a parků, sdílených zón, zeleně, či lávek a podchodů.

Parkovací plochy a nástupní místa v různých variantách (v blízkosti hlavního vstupu, na okraji komunikace, na vyhrazených parkovacích stáních atd.) představují nedílnou součást přístupnosti mezi veřejným prostorem a budovami.

Návrh prostředí pro přístupnost budov musí zohledňovat celou řadu aspektů týkajících se **horizontálního pohybu v budovách**.

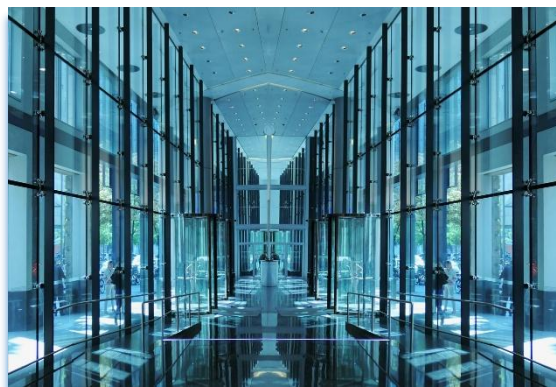
Jsou to vstupy, chodby a průchody, dveře, okna, vnitřní dvorky, balkony a terasy a konečně povrchové úpravy a materiály. A každý z nich musí zohledňovat mnohé důležité podmínky k zajištění přístupnosti.

V další části ČSN EN 17210 řeší aspekty **vertikálního pohybu v budovách** a ve venkovním prostoru. Konkrétně se zaměřuje na rampy, schody a schodiště, madla, výtahy, zdvihací plošiny, a eskalátory a pohyblivé chodníky.

Rámec požadavků a doporučení pro **uspořádání a vybavení vnitřních i venkovních prostor** se týká např. informačních přepážek, pokladen a recepčních pultů, prostor pro čekání, prostor k sezení a odpočinku, odkládacích prostor, skříněk s úložnými boxy a úschoven zavazadel, a dále kuchyní a kuchyňských koutů, či zařízení pro asistenční psy.

Také **hygienická zařízení** zahrnují z hlediska přístupnosti více aspektů pro návrh přístupnosti budov a dalších zařízení. Jedná se o přístupné toalety včetně toalet pro běžné použití, sprchy a koupelny, či hygienická zařízení pro ostatní uživatele.

Prvky, které vyžadují interakci s uživatelem, např. s využitím ovládacích prvků, spínačů atd. mohou zahrnovat informační a komunikační technologie (IKT), např. veřejné informační obrazovky, prodejní automaty, automaty na jízdenky, bankomaty, systémy interkomu. I když se tato problematika bezprostředně týká působnosti evropského aktu

o přístupnosti (směrnice (EU) 2019/882), ČSN EN 17210 je využitelná jako účinné vodítko pro zohledňování různých aspektů přístupnosti ve vztahu k veřejným informačním obrazovkám a jiným zařízením IKT, k ovládacím prvkům a spínačům aj. Mezi prvky pro použití veřejností ale patří například také pitky, odpadkové koše a kontejnery na odpad a jiné prvky městského mobiliáře.

ČSN EN 17210 se také soustřeďuje na **požadavky na vnitřní prostředí v budovách**, které zahrnují aspekty osvětlení, akustiky a kvality vnitřního ovzduší.

Přístupnost budovy zahrnuje také **bezpečné evakuační trasy v případě nouzové situace**, které vedou nejprve na „relativně bezpečné místo“, např. do bezpečného požárního úseku na jiném podlaží budovy, a dále na „bezpečné místo“, které se nachází mimo budovu. Požární bezpečnost budov a prostředí obecně je velmi přísně regulována stavebními předpisy. ČSN EN 17210 nicméně může sloužit jako vodítko – checklist pro kontrolu zajištění všech bezpečnostních opatření.

Tolik tedy k „**průřezovým**“ aspektům pro požadavky a doporučení k zajištění přístupnosti vystavěného prostředí. S odvoláním na ně pak norma formuluje **požadavky pro specifická zařízení** a účely. Týkají se zařízení pro ubytování – krátkodobého i dlouhodobého, dokonce i celoživotního. Dalšími takovými vybranými zařízeními jsou budovy pro kulturu, volný čas a sport, administrativní budovy, budovy občanské vybavenosti a budovy pro výkon práce, venkovní prostory a veřejná prostranství a konečně veřejná doprava.

Závěrem této souhrnné informace k problematice přístupnosti a využitelnosti vystavěného prostředí připravené na základě komplexněji pojaté mikrostudie podpořené Agenturou ČAS odkazujeme na dostupné zdroje a informace k věci, včetně tohoto souhrnu na adrese:

<https://www.top-normy.cz/temata-normalizace/10-chovani-trhu-i/14-zranitelni-spotrebitele/pristupnost-zastaveneho-prostredi.php>

Upozorňujeme, že ČAS poskytuje snadný, rychlý a cenově dostupný online přístup k českým technickým normám a normalizačním dokumentům prostřednictvím portálu ČSN online. Podrobné informace a vstup do ČSN online naleznete zde: <http://csnonlinevstup.agentura-cas.cz/jak.aspx>.

Květen 2025

Kabinet pro standardizaci, o.p.s.

<https://www.top-normy.cz/kabinet-pro-standardizaci.php>; info@top-normy.cz

